

Posudek oponenta disertační práce PhDr. et Mgr. Evy Novotné
“KARTOGRAFICKÉ KULTURNÍ DĚDICTVÍ”
předkládané v roce 2021 na Ústavu informačních studií a knihovnictví

I. Stručná charakteristika práce

Předložená disertační práce Evy Novotné má jistě aktuální téma zaměřené na kartografické kulturní dědictví. Autorka se v práci zaměřuje zejména na dotazníkový výzkum v českých a zahraničních digitalizovaných mapových sbírkách. Výsledky dotazníkového šetření komparuje a komentuje. Na českých projektech zaměřených na zpřístupnění mapových sbírek v posledním desetiletí ukazuje aktuální trendy a technologie. Dále v práci rozvíjí teoretický model optimálního online zpřístupnění starých map na několika uživatelských úlohách. Tyto úlohy jsou testovány na vzorku mapových sbírek. Na závěr práce je představena webová stránka obsahující informace o mapových sbírkách u nás i v zahraničí. Práce má nadstandardní rozsah 329 stran a 42 stran příloh.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Z celkového pohledu se jedná o velmi zajímavou práci. Velmi pěkně je rozebrána problematika v úvodní rešerši. Velkou část práce pak zabírá dotazníkový výzkum, který je poměrně standardní, u některých interpretací výsledků bych byl ale opatrnější než autorka. Zejména v oblasti zahraničních mapových sbírek se dle mého názoru jedná o nestandardní vzorek, který se jen těžko srovnává se skupinou dotazovaných českých sbírek. Přesto jsou nasbíraná data skvělým počinem, který se snaží popsat aktuální stav digitalizace a zpracování starých map u nás. Velmi se mi líbí teoretický model optimálního zpřístupnění a jeho testování pomocí uživatelských úloh. Tato část práce mi přijde nejzajímavější a vědecky nejpřínosnější. Co se týká závěrečné webové mapové aplikace s informacemi o mapových sbírkách, zde se mi zdají důležité zejména obsažené databázové informace. Technické provedení aplikace je standardní webovou stránkou s minimem interaktivity (snad až na administrátorské rozhraní pro úpravy informací).

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Práce je pásna velmi čtivým způsobem, i přes její délku jsem ji přečetl relativně rychle a zaujala mě. Argumentace autorky je srozumitelná, i když s ní v některých závěrech nesouhlasím. Zejména se jedná o porovnání vzorku českých a zahraničních mapových sbírek. Autorka jasně definuje cíle práce i použitou metodiku, a to včetně slabých míst. Z hlediska struktury práce bych navrhoval větší rozsah v kapitole Diskuze. Naopak Závěr jako shrnutí mi přijde zbytečně dlouhý s opakováním již popsaného v dílčích závěrech kapitol. Očekával bych spíše syntézu dosažených výsledků. Nicméně, soubor doporučení a trendů v úplném závěru práce je velmi jasný, srozumitelný a s jeho textem se plně ztotožňuji.

2. Formální úroveň práce

Formální stránka práce je na standardní úrovni. Autorka velmi dobře pracuje s citacemi odborné literatury, s odbornými termíny i českým pravopisem. Zde bych snad vytkl pouze používání termínu „georeference“ místo vhodnějšího „georeferencování“ a termínu „projekce“ místo správného „zobrazení“. Dále mám řadu menších připomínek k sazbě textu a

zpracování grafů. Jsem zvyklý v českých pracích používat odsazení odstavců, které by trošku zpřehlednilo průběh textu. U zpracování grafů jsem byl nespokojen s výběrem barev, kde je patrně použita barevná intenzita k vyjádření kvantity (např. s. 123). Tu však řeší již výška sloupců. Bylo by vhodnější volit různé barvy. Stejně tak při odpovědích ano/ne (např. s. 125) by bylo vhodné využít rozdílné barvy (zpravidla červená-modrá, červená-zelená) a ne pouze odstíny jedné barvy. Velmi nestandardní se mi také zdají Grafy 7 a 28, kde jsou jednotlivé sloupce načítané za sebou. Dle mého názoru nepřinášejí nic navíc a spíše sdělovanou informaci zatemňují.

3. Práce s prameny či s materiálem

Autorka pracuje s prameny velmi dobře a metodicky správně. Při zpracování vlastních nasbíraných dat z dotazníkového šetření se dopouští určitého zjednodušení. Dle mého názoru nelze srovnávat české instituce, které jsou často lokálního charakteru, se zahraničními institucemi, které působí na celonárodních úrovních. Myslím, že v této části není vzorek úplně reprezentativní, a nelze tak obě skupiny úplně srovnávat. Sběr informací o obou skupinách je důležitý a zajímavý, přesto nic neříká o úrovni digitalizace u nás a v zahraničí. Už vůbec pak není možné porovnávat absolutní počty digitalizátů (s. 201), neboť výběr obou skupin institucí je rozdílný. Uznávám, že by bylo velmi obtížné získat informace o relevantním vzorku dat ze zahraničí. Proto bych se radši vyhnul obecnému srovnání a hodnotil obě skupiny mapových sbírek odděleně. Závěrem je nutno podotknout, že za sběrem dat je vidět obrovské množství práce.

4. Vlastní přínos

Přínosy práce jsou zcela jistě důležité pro komunitu mapových sbírek u nás. Už provedená rešerše, případně popis případových studií českých projektů, jsou velmi kvalitní. Samotná metoda dotazníkového výzkumu není nová, nicméně zvolené otázky jsou myslím velmi dobré a byly vybrány správně. I vysoká návratnost dotazníků svědčí o dobře zvolené formě i rozsahu. Za jednoznačný přínos považuji teoretický model optimálního zpřístupnění starých map. Vhodně zvolené typické úlohy jsou detailně rozebrány a poté i hodnoceny na vzorku mapových sbírek. Pozor jen na pominutí problematiky kartografických zobrazení (Úloha 5) – georeferencovat mapu v jiném než originálním (nebo alespoň blízkém) kartografickém zobrazení nutně vede k chybným závěrům (např. v software MapAnalyst). Také pominutí vhodného rozložení identických bodů v obrazu mapy může mít neblahé následky (stabilita řešení, extrapolace v oblastech bez identických bodů). V Úloze 2 je zmíněno obrazové hledání podobnosti map. Tady je třeba upozornit na infromatickou složitost problematiky. Pokud by se nejednalo o porovnávání s předvybranými mapami, ale se všemi dostupnými mapami, byla by úloha pravděpodobně v rozumném čase neřešitelná.

Za spíše podprůměrné považuji zveřejnění informací pomocí webové mapové aplikace Databáze digitalizovaných mapových sbírek. Jedná se o velmi jednoduchou webovou stránku s generovanými daty z jediné databázové tabulky. Úplně chybí možnost data filtrovat, nebo z nich dělat exporty. Odkazy na webové adresy nejsou na stránce aktivní a tak je nutné je kopírovat. Dále se mi nelíbí ikony v mapě, jejichž kotvící bod je umístěn uprostřed kolečka v horní části, na rozdíl od standardního bodu ve vrcholu „pinu“. V anglické verzi aplikace se u českých mapových sbírek nezobrazí nasbírané informace, ale aplikace rovnou přesměruje na stránky sbírky (v české verzi je to jinak).

Myslím si, že přínos práce je především v popsání aktuálního stavu problematiky, což je jistě dobře. Pro komunitu je takový přínos velmi významný. Dále definování typických úloh a jejich rozložení na vývojové digramy je velmi zajímavé a vhodně použité.

IV. Dotazy k obhajobě

1. Jaká část všech institucí vlastnících staré mapy v ČR je posuzována? V textu je zmíněno, že se jedná o téměř všechny digitalizované sbírky, kolik jich je tedy úplně bez digitalizátů?
2. Z jakého důvodu (dle názoru autorky) se ke spolupráci nehlásily SOA Domažlice, HÚ AV ČR a UJEP?
3. Proč si autorka myslí, že v českém prostředí nikdo nenabízí vyhledávání značek na mapách, převod textů pomocí OCR nebo práci s prvky legend?
4. Jaký je názor autorky na používání vodoznaků na starých mapách? Neměla by být tato data (pokud jsou ve státních institucích) k dispozici zdarma bez vodoznaků všem daňovým poplatníkům?
5. Co je soubor typu ESRI (s. 246)?
6. Autorka popisuje relativně velký počet agregátorů v ČR? Jaké je podle ní ideální řešení problému? Kdo by měl případně jednotný přístup koordinovat?
7. Proč používala autorka pro vyplňování testování a ověření optimálního modelu formuláře Google, když informace vyplňovala sama? (stačilo použít jakýkoliv tabulkový procesor)
8. Proč při výběru nově testovaných digitalizovaných mapových sbírek jich bylo 8 z USA? Nepřijde mi to úplně vyvážené (i vzhledem k výběru institucí pro dotazníkové šetření, kde byla z USA pouze 1 instituce).

V. Závěr

Jedná se o kvalitní disertační práci autorky, která má za sebou celou řadu významných počinů v oblasti zpracování a zpřístupnění kartografického kulturního dědictví.

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěl/-a.

8. 5. 2021

doc. Ing. Jiří Cajthaml, Ph.D.

